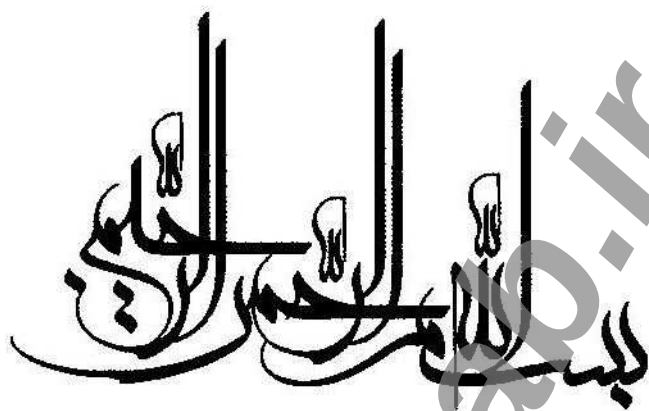

روشی آسان برای

آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن

(سطح ۱)

محمد ضرغام

علیرضا لطفی

سرشناسه: لطفی، علیرضا، ۱۳۵۶-
 عنوان و نام پدیدآور: روشی آسان برای آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن (سطح ۱) / تألیف علیرضا لطفی،
 محمد ضرغام
 مشخصات نشر: تهران: سازمان دارالقرآن کریم، نشر تلاوت، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری: ۸۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۲-۴۵-۳
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: چاپ قبلی: علیرضا لطفی، ۱۳۸۷
 موضوع: قرآن - ترجمه - راهنمای آموزشی
 شناسه افزوده: ضرغام قلعه جوق، محمد، ۱۳۶۱ -
 شناسه افزوده: سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۱، ۸، ۶۰/۶، BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۰۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۶۴۲۱۲

عنوان: روشی آسان برای آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن (سطح ۱)
 تألیف: علیرضا لطفی، محمد ضرغام
 ناشر: انتشارات تلاوت وابسته به سازمان دارالقرآن الکریم
 نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۱
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۲-۴۵-۳
 شمارگان: ۳۰۰۰ جلد
 قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال
 نشانی: میدان امام حسین - خیابان خواجه نصیرالدین طوسی،
 صندوق پستی: ۱۵۹-۱۶۱۹۵ تلفن: ۷۷۶۲۶۵۰۵-۷۷۶۲۶۵۳۱

مقدمه ناشر	۵
مقدمه مؤلف	۶
درس اول: سخن آغازین	۱۱
درس دوم: اسم مذکر و مؤنث	۱۴
درس سوم: اسم از نظر تعداد	۲۰
درس چهارم: اسم معرفه و نکره	۲۶
درس پنجم: ضمیر (بخش اول)	۳۱
درس ششم: ضمیر (بخش دوم)	۳۷
درس هفتم: ضمیر (بخش سوم)	۴۲
درس هشتم: مرور	۴۷
درس نهم: کلمات هم خانواده و هم وزن	۵۰
درس دهم: جمع مکسر	۵۵
درس یازدهم: اسم اشاره و موصول	۶۰
درس دوازدهم: مرور	۶۶
خودآزمایی	۷۰
لغتنامه	۷۳
حل المسائل	۷۶
فهرست منابع و مآخذ	۸۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلْبَیِّ هِیَ أَقْوَمُ وَیُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِیْنَ الَّذِیْنَ یَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِیْرًا

(سورهی «اسراء» آیهی ۹)

قرآن صحیفه‌ی نورانی خداوند متعال و رب‌سمان و حلقه‌ی اتصال عبد به معبود و نامه‌ی سرگشاده‌ی خالق هستی و عشق‌نامه‌ی محبوب به‌سوی خیل مجتبان است و در این سرای فانی دنیا، تنها و یگانه مسیر و شاهراه نجات‌بخش فرش‌نشین به‌سوی عالم باقی و عرش و مقام «عِنْدَ مَلِیْکِ مُقَدَّرٍ» است.

به تصریح آیات قرآن کریم و بیان پیامبر مکرم اسلام ﷺ و ائمه‌ی طاهرین ﷺ، قرآن شفای همه‌ی دردها و راهنمای سریع‌الوصول سعادت دنیا و عقبای تمامی انسان‌ها است، مشروط بر آن‌که چشم‌بنا و گوش‌شنوایی وجود داشته باشد تا از آن بهره‌گیرد.

با لطف حضرت باری تعالی پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و برپایی نظام مقدس جمهوری اسلامی در سرزمین پهناور ایران، با توجه به وجود بسترهای مناسب برای برنامه‌ریزی‌های گسترده در امر نشر فرهنگ قرآنی در جامعه، برنامه‌ریزان فرهنگی نظام و نیز احاد ملت قرآن دوست عزیزمان، با تأسیس سازمان‌ها، مؤسسات و مراکز قرآنی، در این مسیر گام‌های ارزنده‌ای برداشته و بسیاری از شیفتگان کلام وحی را با انواع علوم قرآنی آشنا نموده‌اند. بحمدالله یکی از مراکزی که از ابتدای انقلاب و از سال ۱۳۶۱ تاکنون در امر نشر فرهنگ و علوم قرآنی فعالیت‌های تأثیرگذار و وسیعی در سطح کشور داشته، دارالقرآن الکریم سازمان تبلیغات اسلامی بوده است که از ابتدای سال ۱۳۸۱ با تغییر ساختار تشکیلاتی این مجموعه و تبدیل آن به «سازمان دارالقرآن الکریم» فعالیت‌های آن در حوزه‌های مختلف قرآنی به ویژه در طراحی و ارائه‌ی آموزه‌های متنوع قرآنی بیش از پیش گسترش یافته و با ارائه‌ی انواع آموزش‌های (علوم و فنون قرائت قرآن کریم «۸ سطح»)، (ترجمه و مفاهیم قرآن «۵ سطح»)، (حفظ قرآن کریم «۵ سطح»)، (آموزش قرآن ویژه‌ی کودکان پیش دبستانی «۳ سطح»)، (ترجمه و تفسیر قرآن در قالب طرح‌های بینات، نسیم حیات، نورالرحمن و تفسیر فراگیر تخصصی)، (روخوانی و روان‌خوانی و فرهنگ قرآن کارکنان دولت «۲ سطح»)، (دوره‌های تخصصی حفظ و قرائت ویژه‌ی قراء و حفاظ برتر کشور)، (کارگاه‌های آموزشی کارشناسان و مدیران قرآنی)، (کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های زندگی قرآنی)، (تربیت ممتاز از منهای شفاهی دوره‌های تخصصی)، (تربیت معلم مفاهیم و تفسیر قرآن حکیم «۴ سطح»)، (تربیت معلم علوم و فنون قرائت قرآن کریم «۵ سطح»)، (تربیت معلم قرآن پیش دبستانی)، (تربیت داور مسابقات قرآنی در ۵ رشته «۲ سطح»)، (تربیت استاد و مدرس روش تدریس قرائت و مفاهیم قرآن کریم «۳ سطح») و طرح‌های متنوع دیگری در سطوح آموزشی عمومی، متوسط و تخصصی توانسته است بسیاری از احاد امت اسلامی را با قرآن کریم بیش از پیش مانوس نموده و بسیاری از نیروهای آموزشی مورد نیاز کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی را نیز تربیت نماید.

با عنایت به گستره‌ی وسیع دوره‌های آموزشی سازمان و نیاز مبرم به کتاب‌های آموزشی متنق و متناسب با اهداف آموزشی مربوطه، این سازمان با تشکیل «شورای تخصصی تألیفات قرآنی» همواره سعی نموده است تا با شناسایی و رصد آثار برتر قرآنی و همچنین با استفاده از اساتید و متخصصین قرآنی نسبت به تهیه‌ی کتاب‌های مورد نیاز و چاپ و توزیع آن در سراسر کشور از طریق انتشارات تلاوت اقدام نماید. امید است این فعالیت‌ها موجب نشر بیش از پیش فرهنگ قرآنی در جامعه گردد.

از همه‌ی فرهیختگان قرآنی درخواست می‌شود تا نظرات خود را در راستای ارتقای سطح کیفی کتاب‌ها و دیگر محصولات به صندوق پستی ۱۵۹-۱۶۱۹۵ ارسال فرمایند.

سازمان دارالقرآن الکریم

مقدمه مؤلف: (سخنی با دبیران گرامی)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

كِتَابُ أَنْزِلَهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرُوا أَلْوَالَ الْأَلْبَابِ

(قرآن) کتابی مبارک است که بر تو نازل کردیم تا در آیاتش تدبیر کنند و خردمندان متذکر شوند. (سوره ی «ص»، آیه ۲۹)

قرآن، کتاب هدایت است و با ندای « أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرْعَانُ » ما را دعوت به تدبیر در بیان روشنگر خود کرده است و مسلمان آگاه وظیفه شناس، مطالعه و تدبیر در آیات آن را بر خود لازم می‌داند.

با توجه به اشتیاق نوجوانان و جوانان به فراگیری مفاهیم عمیق قرآن و عبور از مرزهای روخوانی و روانخوانی، نیاز به تدوین روش‌های مؤثر و علمی آموزش مفاهیم قرآن، بیش از پیش احساس می‌شود. با درک این نیاز، نهادهای فرهنگی کشور در سال‌های اخیر کتاب‌های زیادی در زمینه‌ی آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن منتشر کرده‌اند که هر کدام دارای ویژگی‌هایی هستند. ما نیز وظیفه‌ی خود دانستیم تا در این راه قدمی در حد توان برداریم و امیدواریم که نتیجه‌ی این تلاش، مورد قبول صاحب قرآن قرار گیرد.

هدف:

برای انتخاب یا تألیف کتاب مناسب، ابتدا لازم است هدف خود را از آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن تعیین کنیم. بدیهی است هدف این دوره‌ی آموزشی، تربیت مترجم یا مفسر قرآن یا کارشناس علوم قرآنی نیست. بلکه هدف این است که همه‌ی مردم، مهارت برقراری ارتباط مستقیم با قرآن را کسب نمایند. در واقع این دوره گامی است در جهت آشنایی و انس همه‌ی مردم با قرآن.

انتظار می‌رود قرآن‌آموز در پایان این دوره بتواند هنگام تلاوت یا شنیدن قرآن، مفهوم کلی آیات را درک کرده و برای فهم معنای آیات، (در صورت نیاز) به کمک ترجمه‌های قرآن، پلی به خود قرآن زده و با آن ارتباط بی‌واسطه و مستقیم برقرار کند. برای نیل به هدف فوق، توجه به سه جنبه‌ی زیر ضروری به نظر می‌رسد:

۱- **دانه‌ی لغات:** واقعیت این است که تسلط کامل بر معنی همه‌ی کلمات به کار رفته در قرآن و قواعد زبان عربی، کار پر زحمتی بوده و نیازمند آموزش‌ها و مطالعات ویژه‌ای است. اما اراده‌ی خداوند متعال بر این قرار گرفته که یادگیری معنی اکثر لغات قرآن، کار بسیار ساده‌ای باشد. در قرآن حدود ۷۸۰۰ کلمه به کار رفته که بسیاری از این کلمات تکراری می‌باشند. مثلاً کلمه‌ی «**الله**» بیش از ۲۸۰۰ بار در قرآن تکرار شده، همچنین کلمه‌ی «**الَّذین**» بیش از ۱۰۰۰ بار و کلمه‌ی «**الارض**» بیش از ۴۶۰ بار در قرآن آمده است. لذا در سطح عمومی آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن، لازم است لغات پرکاربرد قرآن انتخاب و با روش‌های علمی، با سرعت و ماندگاری مناسب آموزش داده شود.

۲- **فراگیری قواعد:** نیاز به آموزش قواعد از بدیهیات بحث زبان‌آموزی است. اما توجه به این نکته ضروری است که صرفاً باید به اندازه‌ی لزوم به آموزش قواعد زبان عربی پرداخته شود و از بیان استثنائات و قواعد کم کاربرد و تخصصی در سطح عمومی آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن، باید جداً پرهیز نمود.

۳- **مهارت درک متن:** آموزش لغات و قواعد، در صورتی ما را به هدف مطلوب خواهند رساند که قرآن‌آموز مجهز به مهارت‌های درک متن شده باشد. مثلاً اگر قرآن‌آموز مهارت برقراری ارتباط بین متن قرآن و ترجمه‌ی آن را نداشته باشد، می‌تواند معنی لغاتی را که نمی‌داند استخراج نموده و اکثر جملات قرآن را ترجمه کند. این مهارت‌ها می‌بایست با انجام تمرینات هدفمند، به مرور در قرآن‌آموز ایجاد شود.

همان‌طور که اشاره شد، در طراحی، تألیف و انتخاب روش آموزشی مناسب، توجه به سه جنبه‌ی فوق ضروری است و سایر موارد (مثل ارائه‌ی نکات تفسیری، داستان‌ها، پیام‌ها و نکات قرآنی) می‌تواند به عنوان نکات جانبی مورد توجه قرار گیرد و به شرطی می‌توان از این موارد استفاده کرد که اثر منفی روی سه اصل بالا نداشته باشد.

خلاصه این که روش آموزشی مناسب برای آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن، باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

- در هر سه زمینه « لغت، قواعد، درک متن»، برای رشد قرآن‌آموز برنامه داشته باشد.
- برای گروه‌های سنی و تحصیلی مختلف، کتب آموزشی جداگانه‌ای تألیف و منتشر گردد.
- قابلیت آموزش مؤسسه‌ای و ترمیک و نیز امکان استفاده به‌صورت خودخوان وجود داشته باشد.
- با شرایط و عوامل اجتماعی هماهنگ باشد. (اقتصاد، فرهنگ، نظام آموزشی و ...)

ویژگی‌های کتاب حاضر:

- ✓ کتابی که پیش روی شماست، سطح یک از دوره‌ی «روشی آسان برای آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن» می‌باشد و با توجه به سطح علمی مطالب، برای رده‌ی سنی نوجوانان و بالاتر طراحی و تألیف شده‌است. عزیزان مقطع راهنمایی و بالاتر که تسلط بر روانخوانی قرآن دارند، می‌توانند از این کتاب استفاده نمایند. (لازم به ذکر است عزیزی که آشنایی بیشتری با زبان عربی دارند می‌توانند از دوره‌ی تک‌جلدی استفاده کنند).
- ✓ در کتاب حاضر، پرکاربردترین لغات قرآن آموزش داده می‌شود: حدود ۱۲۰ لغت جدید به‌همراه حدود ۴۰ لغت آشنا در فارسی. (در دوره‌ی چهارجلدی حدود ۴۶۰ لغت جدید به‌همراه حدود ۱۱۰ لغت آشنا در فارسی)
- ✓ قواعد عربی کتاب به‌گونه‌ای تدوین شده که توان قرآن‌آموز را در ترجمه‌ی قرآن بالاتر برده و ذهن او را با مطالب حاشیه‌ای و کم‌کاربرد درگیر نمی‌کند.
- ✓ با توجه به لغات، قواعد و نکات کاربردی تدوین شده، قرآن‌آموز پس از فراگیری مطالب کتاب، معنای حدود ۵۰٪ لغات قرآن را خواهد آموخت. (در دوره‌ی چهارجلدی بیش از ۸۰٪ لغات قرآن)
- ✓ از ویژگی‌های مثبت کتب این دوره، آموزش گام به گام قواعد و هماهنگی آیات و قواعد آموزش داده شده‌است. به‌طور مثال قبل از مبحث «اسم از نظر تعداد»، هیچ کلمه‌ی جمع یا مثنایی در آیات درس نیامده‌است. همچنین پیش از مبحث «ضمیر»، هیچ ضمیمه‌ی در آیات به‌کار نرفته‌است.
- ✓ در کتاب حاضر به آموزش انواع اسم می‌پردازیم. به همین دلیل از به‌کاربردن فعل در این کتاب پرهیز شده (به استثنای صیغه‌ی اول فعل کان) و همه‌ی عبارات قرآنی به‌صورت اسمیه ترجمه می‌شوند.
- ✓ در جلد دوم و سوم نیز به معرفی انواع فعل می‌پردازیم و برای این که آموزش، گام به گام و شفاف صورت گیرد «افعال معتل، مزید و ...» (حتی اگر دارای کاربرد فراوان باشند) بعد از آموزش بحث مربوطه مطرح می‌شوند.
- ✓ در بخش هنر ترجمه (جلد سوم و چهارم)، با فراگیری نکات و انجام تمرینات متنوع، به تدریج، مهارت‌های درک متن قرآن آموزش داده می‌شود و قرآن‌آموز را به فضاهای جدیدی از ارتباط با متن قرآن وارد و راهنمایی می‌کند. قرآن‌آموز در این بخش علاوه بر کسب مهارت فهم معنای آیات، اعتماد به نفس لازم برای برقراری ارتباطی واسطه با قرآن را کسب خواهد کرد.
- ✓ در تدوین مطالب، سعی بر این بوده که مفاهیم و تعاریف با بیانی ساده و روان مطرح گردد.
- ✓ متن عبارات قرآنی به‌خط عثمان طه (رسم الاملاء) می‌باشد که از نظر صحت و خوانایی از بهترین خطوط نگارش قرآن است. (از سازمان دارالقرآن الکریم که این خط را در اختیار ما قرار دادند، تشکر و قدردانی می‌شود).
- ✓ با توجه به محدودیت‌های شرعی در رابطه با خواندن سوره‌های سجده‌دار (سجده، فصلت، نجم، علق)، از به‌کارگیری آیات این سوره‌ها در این کتاب پرهیز شده‌است.
- ✓ برای مرور و تثبیت مطالب، در درس ۸ و ۱۲ از آموزش نکات قواعدی جدید پرهیز شده تا قرآن‌آموزان به مرور قواعد قبلی بپردازند. این درس شامل چند عبارت قرآنی و جدول کلمات متقاطع (که همه‌ی سؤالات آن از مباحث کتاب انتخاب شده) می‌باشد.
- ✓ در طول دوره‌ی چهارجلدی، حدود ۱/۵ جزء از آیات قرآن، ترجمه می‌شود که با توجه به تشابه بسیاری از آیات و عبارات قرآن به این عبارات، قرآن‌آموز توانایی ترجمه‌ی دقیق حجم قابل توجهی از آیات قرآن را کسب خواهد کرد.
- ✓ در پایان هر درس، تعدادی سؤال چندگزینه‌ای و در پایان کتاب، یک آزمون گنجانده شده‌است.
- ✓ در انتهای کتاب، ترجمه و نشانی عبارات قرآنی دروس آمده است و قرآن‌آموز می‌تواند از آن به عنوان الگو استفاده کند.

✓ با توجه به سطح مطالب و سرعت پیش‌روی دروس، این دوره‌ی چهار جلدی می‌تواند به عنوان کتاب جنبی درس عربی یا قرآن برای دانش‌آموزان مقطع راهنمایی یا دبیرستان (با توجه به سطح مخاطبین) مورد استفاده قرار گیرد.
✓ از آنجا که فراگیری معنای قرآن و متون دینی، مورد نیاز عموم مسلمانان است، مطالعه و تدریس این کتاب، به عنوان درس عربی عمومی نیز پیشنهاد می‌گردد.

✓ در امر آموزش زبان، ثابت شده که حفظ لغت در قالب جملات، زحمت کمتر و ماندگاری بیشتری دارد و باعث افزایش مهارت زبان‌آموز می‌شود. بر همین مبنا لغات هر درس، به‌همراه عبارات قرآنی، آموزش داده می‌شود.
✓ در انتهای هر درس، داستان کوتاهی از زندگی رسول خدا ﷺ و تاریخ اسلام (به ترتیب وقوع) گنجانده شده است که برگرفته از مستندات تاریخی بوده و به نکات مفیدی از سیره‌ی ایشان و مفاهیم قرآن اشاره دارد. این بخش می‌تواند با نظر اساتید و دبیران، به عنوان بخش جنبی کلاس مورد استفاده قرار گیرد.

طرح درس: (قابل توجه مدیران آموزش و اساتید محترم)

- نام دوره: آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن، آموزش عمومی، سطح یک (پایه)، دوره‌ی میسوط
- مدت برگزاری: ۱۳ تا ۱۵ جلسه‌ی آموزشی ۹۰ دقیقه‌ای (۱ یا ۲ جلسه در هفته) + دو جلسه آزمون (یک ترم آموزشی)
- محل برگزاری: کلبه‌ی مراکز آموزشی (اعم از مساجد، دبیرستان‌ها، دانشگاه‌ها، فرهنگسراها، مؤسسات آموزشی، مراکز مردمی، دولتی، نظامی و ...)
- پیش‌نیاز: ۱- گذراندن دوره‌ی روانخوانی یا تسلط بر آن ۲- تحصیل در مقطع راهنمایی یا فارغ‌التحصیلی از این دوره
- نحوه‌ی اجرا: در قالب کلاس‌های حضوری و مستمر (قرآن‌آموزان با سطح علمی بالاتر می‌توانند از این کتاب در قالب دوره‌های غیرحضوری و خودخوان استفاده نمایند. برای مطالعه‌ی این کتاب صرف حدود ۱۵ ساعت زمان کافی است. در دوره‌های خودخوان، برگزاری کلاس‌های رفع اشکال ضروری به‌نظر می‌رسد.)
- گروه‌های هدف: مقاطع سنی بالاتر از ۱۲ سال با سطح علمی بالاتر از مقطع ابتدایی
- منبع و محتوای آموزشی: کتاب حاضر
- ظرفیت کلاس: ۱۵ تا ۲۵ نفر (در شرایط خاص می‌توان این کتاب را به‌صورت سمینار یا کنفرانس ارائه داد.)
- اهداف (آموزشی، مهارتی): ۱- آموزش حدود ۵۰٪ لغات قرآن و نکاتی از قواعد عربی
۲- ایجاد توانایی درک ترجمه و مفاهیم عبارات ساده قرآنی و انس با آیات قرآن
۳- آشنایی با فرازهایی از تاریخ اسلام و آرائه‌ی معارف دینی و نکات اخلاقی و تاریخی

روش تدریس:

- ✓ برای کسب حداکثر بهره از تدریس کتب این دوره، لازم است تناسب بین سطح علمی کتب و مخاطب رعایت شود. به‌همین دلیل تعیین سطح و سطح‌بندی قرآن‌آموزان ضروری به‌نظر می‌رسد.
- ✓ حجم مطالب طوری تنظیم شده که بتوان هر درس را در یک جلسه تدریس نمود. (با این وجود می‌توانید با توجه به سطح علمی و انگیزه‌ی قرآن‌آموزان، سرعت پیش‌روی دروس را تغییر دهید.)
- ✓ ترتیب دروس برای حصول نتیجه‌ی مطلوب طراحی شده است، لذا خواهشمندیم حتی‌المقدور این ترتیب را حین تدریس تغییر ندهید. اما چشش مطالب داخل دروس، پیشنهادی بوده و می‌توانید برای حصول به نتیجه‌ی مطلوب، در ترتیب آن تغییر ایجاد کنید. مثلاً می‌توانید بحث لغات را پس از قواعد ارائه دهید. این کار در برخی از دروس (مثل باب‌ها) مزایایی نیز دارد.
- ✓ برای بالا بردن کیفیت و سرعت، می‌توانید از تجهیزات آموزشی و نرم‌افزارهای مناسب استفاده کنید.
- ✓ تلاش مؤلفین در آموزش قواعد کاربردی زبان عربی (و نیز آموزش کاربردی قواعد) بوده است. از این‌رو خواهشمندیم از ذکر قواعد حاشیه‌ای و غیرضروری جدا بپرهیزید. (و در عین حال برای پاسخ به سؤالات حاشیه‌ای قرآن‌آموزان آمادگی داشته باشید.)
- ✓ به‌هنگام تدریس لغات، از قرآن‌آموزان بخواهید که در حد توان خود، هم‌خانواده‌های هر لغت را بیان کنند و لغات را در قالب عبارتهای قرآنی فرا بگیرند. (البته بعضی از لغات، نیازی به این توضیحات ندارند.)
- ✓ قرآن‌آموزان را توصیه نمائید که لزومی ندارد ترجمه‌های انتهای کتاب را عیناً حفظ و ارائه کنند. در واقع کافی است عبارات قرآنی کتاب به‌طور صحیح و دقیق ترجمه شود.

✓ به موازات این که ترجمه‌ی لغت‌به‌لغت را به قرآن‌آموزان آموزش داده و از آن‌ها می‌پذیرید، روش ترجمه‌ی روان را نیز به تدریج به آن‌ها بیاموزید.

✓ حین تدریس از مشارکت همه‌ی قرآن‌آموزان استفاده کنید و توان خود را بیشتر صرف راهنمایی قرآن‌آموزان و هدایت کلاس نمایید. مثلاً:

۱- تدریس قواعد توسط قرآن‌آموزان قوی‌تر و مرور آن توسط سایرین انجام شود.

هدف: علاوه بر ایجاد فضای مشارکت در کلاس، درس ساده‌تر جلوه می‌کند و بیان قرآن‌آموزان تقویت می‌شود. از طرفی افراد مستعد برای تدریس قرآن شناسایی شده و پرورش می‌یابند.

۲- ترجمه‌ی هدفی عبارات و حل تمام تمرینات توسط قرآن‌آموزان انجام شود.

هدف: علاوه بر ایجاد فضای مشارکت در کلاس و بالا بردن اعتماد به نفس قرآن‌آموزان، موجب ترغیب ایشان برای حضور فعال در کلاس شده و آمادگی قرآن‌آموزان را برای شرکت در آزمون‌های کتبی افزایش می‌دهد.

۳- روخوانی عبارات قرآنی و متن هر درس توسط قرآن‌آموزان انجام شود.

هدف: علاوه بر ایجاد تنوع، موجب بالا رفتن قرآن‌آموزان در روانخوانی قرآن و قرائت متون فارسی می‌شود.

۴- نتیجه‌گیری از مفهوم آیات دروس به کمک قرآن‌آموزان انجام شود.

هدف: علاوه بر ایجاد تنوع، موجب بالا رفتن خلاقیت و اعتماد به نفس قرآن‌آموزان شده، همچنین باعث می‌شود که ارتباط نزدیک‌تری با این مفاهیم برقرار کنند.

۵- در همه‌ی مراحل تدریس با عبارات‌هایی نظیر «شما در این رابطه چه نظری دارید؟ یا آیا با این مطلب موافقت می‌کنید؟ یا ...» قرآن‌آموزان را در مباحث شرکت دهید.

هدف: ایجاد فضای همفکری در کلاس و شناخت و بهره‌گیری از دیدگاه قرآن‌آموزان

✓ هنگام ترجمه‌ی عبارات می‌توانید نام قرآن‌آموزان را به‌طور تصادفی از روی لیست کلاس خوانده و از ایشان بخواهید عبارت را به صورت شفاهی (یا با نوشتن روی تخته) ترجمه کنند. در صورتی که قرآن‌آموز عبارت را غلط ترجمه کرد، به جای گفتن ترجمه‌ی صحیح، ابتدا او را در اصلاح ترجمه راهنمایی کنید. در صورت عدم موفقیت، از قرآن‌آموز دیگری بخواهید که ترجمه را اصلاح کند.

✓ در هر درس ۱۴ آیه و عبارت قرآنی به عنوان تمرین گنجانده شده که غالباً در رابطه با مفاهیم دینی پایه (توحید، نبوت و معاد) می‌باشند. شما می‌توانید در کنار آموزش ترجمه‌ی آیات، مفاهیم دینی را نیز به صورت غیرمستقیم آموزش دهید. پیشنهاد ما این است که با مراجعه به کتب تفسیر یا سایر کتب مربوطه، نکاتی را جمع‌آوری نموده و حین ترجمه‌ی آیات ارائه دهید. البته توجه به این نکته ضروریست که این توضیحات متناسب با حوصله و سطح مخاطب بوده و کلاس را از مسیر اصلی (یعنی سیر آموزشی کتاب) خارج نکند.

✓ یکی از ارکان آموزش، به‌ویژه آموزش زبان، تمرین و ارتباط مستمر است. از این رو هر جا که احساس کردید قرآن‌آموزان نیاز به تمرینات بیشتری دارند، برای آن‌ها تکلیف و تمرین تعیین کنید. این تمرینات می‌توانند در زمینه‌ی قواعد (با هدف افزایش تسلط قرآن‌آموز) یا در رابطه با آیات قرآن (با هدف انس و آشنایی بیشتر) تعیین و انجام شوند.

✓ لزومی ندارد که ترجمه‌ی آیات بلافاصله پس از تدریس قواعد (در یک جلسه) انجام شود. لذا می‌توانید از میان آیات، آن‌هایی را که ترجمه‌ی سخت‌تر و نکات مهم‌تری دارند انتخاب نموده و ترجمه کنید و ترجمه‌ی سایر آیات را به قرآن‌آموزان واگذار نمایید. در جلسه‌ی بعد، آیات واگذار شده را به صورت شفاهی یا کتبی ترجمه نمایید.

✓ ممکن است در کلاس سؤالاتی در رابطه با مباحث قرآنی مطرح شود. در این مواقع می‌توانید از قرآن‌آموزان بخواهید به صورت داوطلبانه درباره‌ی موضوع فوق تحقیق نموده و نتیجه را در جلسات بعدی ارائه دهند.

✓ آماده باشید تا در صورت نیاز، نکات مربوط به روخوانی قرآن و سایر علوم مربوط را به قرآن‌آموزان یادآوری کنید.

✓ آزمون‌هایی را طراحی کنید و به‌طور مستمر، قرآن‌آموزان را مورد سنجش قرار دهید. در این آزمون‌ها از سؤالات چند گزینه‌ای، تشخیص عبارت صحیح و ناصحیح، پر کردن جای خالی، معنی لغت (عربی به فارسی و برعکس)، نکات قواعدی، ترجمه‌ی کامل عبارات قرآنی کتاب و ... استفاده کنید. سعی کنید در اولین فرصت نتیجه‌ی آزمون‌ها را اعلام نموده و برگه‌های تصحیح شده را به قرآن‌آموزان برگردانید.

- ✓ در سیر تدریس، تنوع ایجاد کنید: اشاره به سایر مهارت‌های مرتبط (مثل تلفظ حروف، ترتیل، معلومات قرآنی، معماهای قرآنی، ترجمه‌ی الفاظ نماز، احادیث و ادعیه‌ی معروف و پرکاربرد و...)، برگزاری مسابقات کتبی و شفاهی (ایجاد فضای مسابقه و رقابت و تشویق به جای آزمون و امتحان)، ترجمه‌ی بخش‌های ساده‌تر متن قرآن، استفاده از بخش‌های زیبا و کوتاه از تلاوت قاریان مشهور، اشاره به مناسبت‌ها و ...
- ✓ لازم به ذکر است که هرچند امکان اجرای تمام طرح‌های فوق در یک دوره‌ی آموزشی وجود ندارد، اما شایسته‌است در حد امکان و متناسب با شرایط، برای اجرای آن تلاش شود.
- ✓ فراموش نکنید که مهم‌ترین وظیفه‌ی معلم قرآن، جذب مخاطبین به این کتاب الهی است. این مهم میسر نمی‌شود مگر با رعایت اخلاق و اصول کلاس‌داری، به کارگیری فنون تدریس، ایجاد انگیزه، احترام و درک متقابل، پرهیز از سخت‌گیری و سهل‌انگاری نابجا و ...
- ✓ همان‌طور که اشاره شد، حفظ لغت در قالب جملات، زحمت کمتر و ماندگاری بیشتری دارد و باعث افزایش مهارت زبان آموز می‌شود. بر همین مبنا می‌توانید لغات کتاب را به‌مرور و به‌همراه عبارات قرآنی، در یک بسته‌ی فلش‌کارت، آموزش دهید. مزیت دیگر فلش‌کارت استفاده از زمان‌های مرده برای مطالعه و مرور لغات و آیات است.
- ✓ با توجه به طهارت و معنویت آیات قرآن، پیشنهاد می‌کنیم هنگام مطالعه‌ی این کتاب، با وضو بوده و نیت خود را جلب رضایت خدا قرار دهید.
- ✓ در تألیف داستان‌های آخر هر درس، اهداف زیر مدنظر مؤلفین بوده‌است:
- ۱- شناخت محیط و زمان نزول قرآن که برای درک مفاهیم آیات آن بسیار مفید است. ۲- ارائه‌ی پیام‌های تاریخی و اخلاقی در قالب داستان. ۳- آشنایی با سیره‌ی رسول خدا ﷺ. ۴- ایجاد تنوع در سیر آموزشی کتاب.
- شما می‌توانید با ارائه‌ی احادیث و آیات قرآن یا حکایاتی از زندگی اولیای الهی، پیام‌های داستان‌ها را تبیین نمایید. در جدول زیر به برخی از پیام‌های تاریخی و اخلاقی داستان‌ها اشاره شده‌است:

درس	فراز یا پیام تاریخی	پیام معرفتی و اخلاقی
۲	عصر جاهلیت- نوجوانی رسول خدا	ادب- اهمیت مهارت‌های ارتباطی
۳	بشارت کتب پیشین درباره‌ی رسول خدا	اخلاق و تزکیه‌ی نفس زمینه‌ساز توفیقات الهی
۴	بعثت و اولین مسلمانان	اشاره به هدف خداوند از بعثت رسولش (مکارم اخلاق...)
۵	یوم‌الدار (دعوت طایفه‌بنی‌هاشم به اسلام)	شهادت اعلان، دفاع و پذیرش حق
۶	بهانه‌گیری‌ها و درخواست معجزه	ریشه‌های انکار حقیقت (تکبر، شهوت، تقلید، ترس، لجاجت...)
۷	شکست‌های تازه مسلمانان	راه حق بی‌دردر نیست. اما خدا پیروانش را یاری می‌کند.
۹	آزار رسول خدا توسط دشمنان اسلام	پاسخ بدی، خوبی است.
۱۰	هجرت به حبشه	اسلام و همه ادیان الهی از یک منبع بوده و فطری هستند.
۱۱	محاصره مسلمانان در شعب ابی‌طالب	سختی‌ها و آزمایش‌های الهی وسیله رشد و تربیت انسان

تقدیر و تشکر:

در پایان از همه‌ی دوستانی که در تدوین مطالب کتاب، ما را از راهنمایی، همراهی و مساعدت خود بهره‌مند نموده‌اند، به‌خصوص: آقای لطیف اسکندری (کارشناس علوم قرآن)، آقای معرفت‌الله خاتمی (کارشناس زبان و ادبیات فارسی)، حجت‌الاسلام و المسلمین محمود شمسایی (کارشناس مذهبی)، آقای ابراهیم محقق (کارشناس آموزش زبان عربی)، آقایان محمد نصیری، محمد شایسته‌فر، حبیب نیازخانی، وحید اموری و احسان سلیمی (مشاور و همکار)، آقای ابراهیم همتی (کارشناس تکنولوژی آموزشی) و آقایان منصور کاظمی، نادر بابایی، مهدی گل (امور رایانه) و همچنین از همه‌ی عزیزانی که در تمام مراحل تألیف، تدریس آزمایشی، چاپ و نشر با ما همکاری داشتند، تشکر نموده و از خوانندگان محترم نیز خواهشمندیم تا با ارائه‌ی نظرات و پیشنهادات خود، ما را در بالا بردن سطح کیفی کتاب یاری فرمایند.

علیرضا لطفی - محمد شرغام

۱۹ تیر ۱۳۸۹ شمسی - مصادف با ۲۷ رجب ۱۴۳۱ قمری